

Γεωργική Εκπαίδευση

Ενότητα 6: Η Μάθηση στην Εκπαιδευτική Διαδικασία

Αφροδίτη Παπαδάκη-Κλαυδιανού
Τμήμα Γεωπονίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η Μάθηση στην Εκπαιδευτική Διαδικασία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας (1)

1. Εισαγωγή στην έννοια της μάθησης.
2. Η μάθηση ως πνευματική και βιολογική διαδικασία.
3. Διάκριση της μάθησης.
4. Διαβάθμιση των δυσχερειών κατά τη διαδικασία της μάθησης.
5. Η έννοια της ικανότητας.
6. Ικανότητα για μάθηση και ευφυΐα.

Περιεχόμενα ενότητας (2)

7. Κίνητρα και μάθηση.
8. Βασικοί κανόνες για τα κίνητρα.
9. Σχέση επιτυχίας και μάθησης.
- 10.Κανόνας για τη σημασία της επιτυχίας.
- 11.Η επιτυχία ως μέσο μάθησης.
- 12.Διδασκαλία και μάθηση.
- 13.Μαθησιακές φάσεις.

Σκοποί ενότητας

- Να γίνει μια εισαγωγή στην έννοια της μάθησης και του διαχωρισμού της ως πνευματική και βιολογική διαδικασία.
- Να γίνει κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η μάθηση και με ποιες προϋποθέσεις.
- Να τονιστεί ο ρόλος των κινήτρων στη μάθηση.
- Να καθοριστεί η σημασία της επιτυχίας στη μάθηση.
- Να αναλυθούν οι μαθησιακές φάσεις.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η έννοια της μάθησης

Εισαγωγή στην έννοια της μάθησης

- Μάθηση είναι μια διαδικασία η οποία αφορά το **άτομο** στο σύνολό του.
- Μάθηση είναι μια **διανοητική διαδικασία**, η οποία είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της ανθρώπινης φύσης και απαιτεί μια συγκεκριμένη ευφυΐα.
- Με άλλα λόγια είναι η δύναμη να **προσαρμόζεται** το άτομο σε νέες καταστάσεις και να συμπεριφέρεται αντίστοιχα.
- Μάθηση σημαίνει βελτίωση ή απόκτηση νέων μορφών συμπεριφοράς και ενεργειών.

Η μάθηση ως πνευματική και βιολογική διαδικασία (1)

- Η μάθηση ως "πνευματική διαδικασία" οδηγεί στην εσωτερική ανθρώπινη βελτίωση, δημιουργεί παράδοση και πολιτισμό και παρατηρείται μόνο στον άνθρωπο.
- Η μάθηση ως "βιολογική διαδικασία" παρατηρείται τόσο στους ανθρώπους όσο και στα ζώα.

Η μάθηση ως πνευματική και βιολογική διαδικασία (2)

- Η μάθηση ως "βιολογική διαδικασία" είναι αποτέλεσμα της **συνεχούς άσκησης**, της επανάληψης και του εθισμού, είναι η μάθηση που προέρχεται από "ένστικτο" με σκοπό την επιβίωση των έμβιων όντων.
- Η μάθηση δεν παρατηρείται **άμεσα** αλλά μόνο **έμμεσα** δηλ. με την παρατήρηση της αλλαγής της συμπεριφοράς του ατόμου.

Η μάθηση ως πνευματική και βιολογική διαδικασία (3)

- Η μάθηση τόσο ως βιολογική όσο και ως πνευματική διαδικασία:
- Είναι ένα γεγονός, που πραγματοποιείται μέσα **σε κάθε άνθρωπο**, κατευθύνεται από το ίδιο το άτομο και εκδηλώνεται με τη συμπεριφορά του.

Ένας σύντομος και αποδεκτός ορισμός της μάθησης

- Η μάθηση είναι μια εσωτερική διαδικασία, με την οποία **τροποποιείται** ή **αλλάζει** η **συμπεριφορά** του άτομου με την εμπειρία ή την εκπαίδευση.

Διάκριση της μάθησης

- Η μάθηση γενικά διακρίνεται σε:
  - α) Φυσική μάθηση:** είναι αποτέλεσμα καλών ή κακών επιδράσεων και πραγματοποιείται παντού και πάντα.
  - β) Σχολική μάθηση:** είναι αποτέλεσμα των «ευεργετικών» σχολικών επιδράσεων που δέχονται οι μαθητές κάτω από τον έλεγχο της πολιτείας.

Διάκριση της μάθησης κατά Roth

- a) Φυσική μάθηση.
  - b) Μάθηση που οφείλεται στην παρακίνηση μέσω του δασκάλου + διδασκαλίας (**σχολική μάθηση**).
  - c) **Συνειδητή μάθηση**, κατά την οποία η διαδικασία της μάθησης επιζητείται από τον εκπαιδευόμενο/ μαθητή με κάποιο σκοπό (με συνείδηση).
- π.χ. εθελοντική επιμόρφωση, μετεκπαίδευση κ.λπ.

Διαβάθμιση των Δυσχερειών κατά τη Διαδικασία της Μάθησης (1)

- Το απλούστερο είδος μάθησης:
- Ερέθισμα $\longrightarrow$ Δράση $\longrightarrow$ Αλλαγή συμπεριφοράς.
- Η απλή αυτή μορφή συμπεριφοράς γίνεται **πολυπλοκότερη**, εφόσον στο αρχικό ερέθισμα παρεμβληθεί μια **προϋπόθεση**, μια άλλη συνθήκη.

Διαβάθμιση των Δυσχερειών κατά τη Διαδικασία της Μάθησης (2)

- Μαθητής «-» δάσκαλος
- **Αρχικό ερέθισμα** = επίπληξη σε δυνατό τόνο.
- Γίνεται ερέθισμα = αυστηρή έκφραση προσώπου (**Προϋπόθεση**) → αλλαγή συμπεριφοράς του μαθητή.
- Ερέθισμα → Προϋπόθεση → Αντίδραση
→ **Αλλαγή συμπεριφοράς.**

Τι γίνεται όταν θέλουμε να επιλύσουμε προβλήματα; (1)

- Υπεισέρχονται **μεγαλύτερες απαιτήσεις** στις διανοητικές δυνάμεις σε όλα τα επίπεδα μάθησης.
- Δεν πρόκειται για απλά ερεθίσματα ή προϋποθέσεις αλλά για ένα σύμπλεγμα περιστατικών (γεγονότων).

Τι γίνεται όταν θέλουμε να επιλύσουμε προβλήματα; (2)

- Οι απαντήσεις (στο πρόβλημα) μπορούν να είναι **πολύπλευρες**, ενώ για τη σωστή λύση απαιτείται ένας σημαντικός αριθμός **διανοητικών επεμβάσεων**.
- Αυτό το είδος μάθησης απαιτεί ιδιαίτερες εμπειρίες και άσκηση και είναι το **βασικό μέσο** για την **επίλυση** προβλημάτων στη ζωή και στον επαγγελματικό χώρο.

Βαθμίδες μάθησης και εκπαιδευτικές δραστηριότητες

- Από τις διαφορετικές βαθμίδες μάθησης καταλήγουμε σε διαφορετικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες.
  - I. Η **απλή αντίδραση** και μίμηση (=η πιο απλή βαθμίδα μάθησης).
  - II. Η **δοκιμή**, για να δοθεί μια λύση.
  - III. Η **διανοητική χρήση** της γνώσης (μία απαιτητική βαθμίδα).
  - IV. Η **κατανόηση** αλληλουχιών = συναρτήσεων = σχέσεων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι ικανότητες ως προϋπόθεση μάθησης

Η έννοια της ικανότητας

- Ικανότητα είναι το ιδιαίτερο «**χάρισμα**» κάποιου να μαθαίνει **ευκολότερα** από κάποιον άλλο.
- Γιατί υπάρχουν έντονες **διαφορές** μεταξύ των ανθρώπων;
  - Δεν οφείλεται ιδιαίτερα στην κληρονομικότητα.
  - Δεν οφείλεται ιδιαίτερα στην επίδραση του περιβάλλοντος.

Αιτίες της διαφοράς ικανότητας μεταξύ των ανθρώπων

- Ιδιαίτερη σημασία έχει αν το άτομο έχει λάβει **«στενή»** ή **«πλατιά» υποστήριξη**.
  - Στενή: η ικανότητα για μάθηση του ατόμου μένει **παραμελημένη**.
  - Πλατιά: υποστήριξη του συγκεκριμένου ατόμου για μάθηση με **έντονο ρυθμό**.

Ικανότητα για μάθηση και ευφυΐα

- **Η ευφυΐα:**
  - Είναι τμήμα της ικανότητας.
  - Εκφράζει το πόσο ικανό είναι το άτομο να **επιλύει** θέματα (προβλήματα) με νέους τρόπους.
- Εκτός από τις ικανότητες και την ευφυΐα, η μάθηση εξαρτάται και από αριθμό **ψυχικών** παραγόντων όπως:
  - Ενδιαφέρον.
  - Προσοχή.
  - Επιθυμία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο ρόλος των κινήτρων κατά τη διαδικασία της μάθησης

Κίνητρα και μάθηση (1)

- Είναι μια αυτονόητη αλήθεια, ότι το άτομο πρέπει να έχει **κίνητρα** (αιτίες), για να μάθει **συνειδητά**.
- Κίνητρα για μάθηση μπορούν να είναι:
  - Ικανοποίηση **βιολογικών αναγκών**, αντιδράσεις σε καταστάσεις κινδύνου, ενέργειες, ερεθίσματα, εμπειρίες και αρμοδιότητες.
  - **Κοινωνικές** αιτίες: συμπεριφορά, στέρηση, σύγκρουση κ.λπ.

Κίνητρα και μάθηση (2)

- Οι ψυχολόγοι, που ασχολούνται με την εκπαίδευση, συμφωνούν μεταξύ τους ότι τα κίνητρα ή η ύπαρξη κινήτρων/αιτιών μπορούν να χαρακτηριστούν ως:
- Μια "**εσωτερική**" δύναμη, η οποία διεγείρει, παροτρύνει ή φρενάρει τη διαδικασία της μάθησης του ατόμου.
- Ένα άτομο με ένα ή περισσότερα κίνητρα είναι **επιδεικτικότερο** στη **μάθηση** από ένα άλλο που δε διαθέτει κίνητρα ή αιτίες.

Βασικοί κανόνες για τα κίνητρα (1)

- Στη διεθνή βιβλιογραφία εμφανίζονται (4) **βασικοί κανόνες**, που οριοθετούν το ρόλο των κινήτρων κατά τη διαδικασία της μάθησης:
  1. Μάθηση δεν επιτυγχάνεται χωρίς κίνητρα – αιτία – αφορμή.
    - Η μάθηση προκαλεί **δράση**, αλλά προϋποθέτει και δράση (π.χ. ύπνος).
    - Πνευματική ευκινησία, αποδοχή και σχέση με το περιβάλλον είναι προϋποθέσεις για ύπαρξη αιτιών.

Βασικοί κανόνες για τα κίνητρα (2)

2. Το **αίτιο/αφορμή** πρέπει να προέλθει από τον **εκπαιδευόμενο** δηλ. η βασική αιτία/αφορμή για μάθηση δεν μπορεί να προέλθει ούτε από τον εκπαιδευτικό, ούτε από τις εξετάσεις ούτε από την ανταμοιβή.

Βασικοί κανόνες για τα κίνητρα (3)

3. Πρέπει να γίνει **αισθητή** μια **έλλειψη**.
  - Ο εκπαιδευόμενος πρέπει να αισθανθεί ανάγκη για μάθηση.
  - Ισορροπία + Αρμονία δεν προωθούν τη μάθηση.
  - Ένταση + τάση προς κάτι καινούργιο δρουν θετικά.
  - Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να βρίσκεται σε κατάσταση **έλλειψης ικανοποίησης** για να τεθεί σε λειτουργία η διαδικασία **μάθησης**.

Βασικοί κανόνες για τα κίνητρα (4)

4. Η **διάρκεια** της μαθησιακής δραστηριότητας εξαρτάται από το **εκπαιδευτικό αποτέλεσμα**.
- Η μαθησιακή δραστηριότητα παύει να υπάρχει εφόσον εκλείψει η έλλειψη.
  - Μόνο όταν προκύψουν **νέα ερωτήματα** τότε επαναλαμβάνεται η μαθησιακή δραστηριότητα και κυρίως όταν έχει επιτευχθεί ικανοποιητικό αποτέλεσμα.

Συμπερασματικά

- Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει η μαθησιακή **δραστηριότητα** να προσανατολίζεται στον **αρχικό** της **στόχο**, δηλαδή στην αρχική έλλειψη.
- Έτσι διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα:
- Το **ενδιαφέρον** + η **ένταση** των μαθητών.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η σημασία της «επιτυχίας» κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης

Σχέση επιτυχίας και μάθησης (1)

- Ερευνητικά αποτελέσματα έχουν δείξει ότι:
- Η "επιτυχία" αυξάνει την προθυμία (ετοιμότητα) για μάθηση.
- Παράδειγμα:
  - Ένας αγρότης επιθυμεί να διορθώσει το τρακτέρ του.
  - Τότε: δεν αισθάνεται κούραση, δε χάνει το χρόνο του για άλλα πράγματα. Είναι αφοσιωμένος στο στόχο του. Τον κρατάει η ίδια η δραστηριότητα.

Σχέση επιτυχίας και μάθησης (2)

- Η αιτία δεν είναι απλά και μόνο ένας χειρισμός (μια χειρονακτική εργασία). Η επιμονή οφείλεται στην **εμπιστοσύνη** που αισθάνεται:
  - Θα το φτιάξεις το τρακτέρ.
- Η **προσδοκία** δεν είναι χωρίς αιτία, διότι έχει ήδη επιδιορθώσει κάποια σημεία του τρακτέρ. Αυτό του δίνει εμπιστοσύνη, η γνώση στο συγκεκριμένο θέμα του δίνει κινητήρια δύναμη.

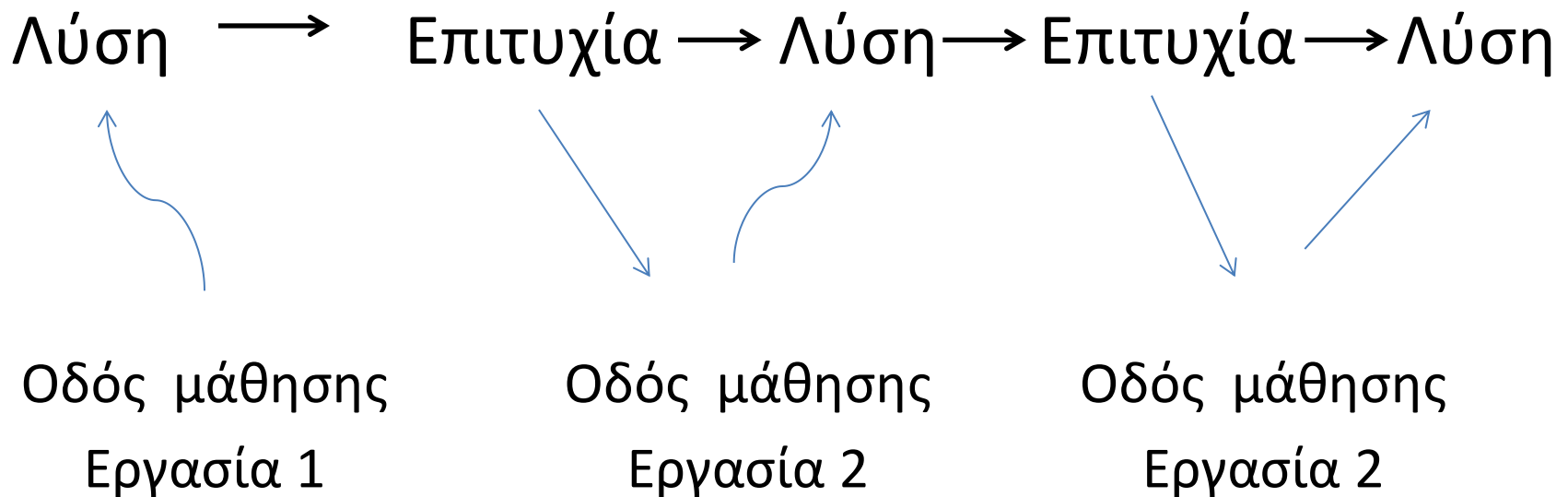
Σχέση επιτυχίας και μάθησης (3)

- Διόρθωσε το τρακτέρ $\longrightarrow$ Επιτυχία $\longrightarrow$ Επιδιόρθωση άλλων μηχανημάτων στο μέλλον
- Η "επιτυχία" είναι μια **βασική αρχή** για τη διδασκαλία και μάθηση.
- Κατά τη διδασκαλία θα πρέπει να παρεμβάλλεται συνεχώς το **αίσθημα** της **επιτυχίας** στον εκπαιδευόμενο.
- Ο εκπαιδευόμενος πρέπει να επιβεβαιώνει μόνος του κάθε φορά το αποτέλεσμα = λύση = επιτυχία.

Κανόνας για τη σημασία της επιτυχίας (1)

- «Η επιτυχημένη μάθηση **σμικρύνει το δρόμο** της μάθησης και επιτρέπει την αύξηση της επιθυμίας για μάθηση».

Κανόνας για τη σημασία της επιτυχίας (2)

- Χωρίς επιτυχία: δρόμος μακρύς (Εργασία 1).
- «επιτυχία πρώτη»: βραχύτερος δρόμος (Εργασία 2).
- «επιτυχία»: ευθεία γραμμή (Εργασία 3).
- Κατά τον ίδιο τρόπο αυξάνεται η επιθυμία για μάθηση.

Η επιτυχία ως μέσο μάθησης

- Η «επιτυχία» ως μέσο μάθησης:
  - Δυναμώνει το αποτέλεσμα της μάθησης.
  - Βελτιώνει την επιμονή του εκπαιδευόμενου.
  - Οδηγεί στην προσωπική σιγουριά.
  - Βελτιώνει την κοινωνική θέση εκείνου, ο οποίος φθάνει στην επιτυχία.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

- Από την πλευρά του εκπαιδευτικού, αυτός πρέπει:
  - Να επιλέγει τις πιο **επίκαιρες** εκπαιδευτικές **(μαθησιακές)** ανάγκες των μαθητών/ εκπαιδευομένων.
  - Να προσπαθεί η **εκπαιδευτική/μαθησιακή διαδικασία** να γίνεται όλο και πιο **ενδιαφέρουσα** με αποτέλεσμα να ξυπνούν οι ανάγκες (απαιτήσεις) του μαθητή για νέα μάθηση.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθηση και διδασκαλία στο επαγγελματικό εκπαιδευτικό σύστημα

Διδασκαλία και μάθηση (1)

- Η διδασκαλία σε επίπεδο τεχνικό-επαγγελματικό απαιτεί μια ιδιαίτερη διαδικασία μάθησης, η οποία οφείλει να δώσει μεγάλη προσοχή στις σχέσεις:
  - Θεωρία – Πράξη.
  - Κατανόηση – Ενέργεια – Δράση.

Διδασκαλία και μάθηση (2)

- Η γεφύρωση της μάθησης με τη διδασκαλία (τεχνικό-επαγγελματική) πρέπει να συνδυάζει το «πώς» θα μεταμορφωθεί η πρακτική εμπειρία σε θεωρητική γνώση (**κατανόηση**) και «πώς» οι αποκτηθείσες γνώσεις **θεωρητικές** θα εφαρμοστούν στην **πράξη**.
- Κατά τον Ελβετό καθ. Ψυχολογίας H. Aebli, η διαδικασία της **μάθησης** σε επίπεδο τεχνικό-επαγγελματικό οφείλει να ακολουθεί διαφορετικές **μαθησιακές φάσεις**.

Πρώτη φάση: Προβληματισμός (τοποθέτηση του προβλήματος) (1)

- Τα προβλήματα προκαλούν κίνητρα/αιτίες και διευθύνουν τη σκέψη και τη μάθηση του ατόμου.
- Ο εκπαιδευόμενος στην Επαγγελματική Εκπαίδευση διαθέτει **γνώσεις** συγκεκριμένων και κυρίως **πρακτικών** περιστατικών.
- Η **πρώτη δουλειά** της επαγγελματικής **εκπαίδευσης** είναι να κάνει **χρήση** αυτών των **γνώσεων** με σκοπό να δημιουργήσει ενδιαφέροντα ερωτήματα (θέματα) δηλαδή :

ΠΡΑΞΗ → ΘΕΩΡΙΑ

Πρώτη φάση: Προβληματισμός (τοποθέτηση του προβλήματος) (2)

- Ο διδάσκοντας πρέπει να ακολουθήσει την εξής πορεία:
  - Τοποθέτηση του προβλήματος (θέματος) με βάση την καθημερινή εμπειρία του εκπαιδευόμενου χρησιμοποιώντας ορολογία απλή, κατανοητή, καθημερινή.
  - Προοδευτική **συστηματοποίηση** του θέματος.
  - Τοποθέτηση του θέματος σε σωστή **θεωρητική βάση**.

Δεύτερη φάση: Διάρθρωση της μάθησης

- Ο **διδάσκοντας** σχεδιάζει πώς θα επιτύχει τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για μια **συστηματική διδασκαλία** του θέματος.
- Μια επιτυχημένη- ερευνητικά αποδεδειγμένη μέθοδος είναι: η "**βήμα προς βήμα**" επίλυση προβλήματος με τη συμμετοχή του εκπαιδευομένου:
  - Έτσι, ο μαθητής αποκτάει ανεξαρτησία.

Τρίτη φάση: Εκτέλεση (1)

- Μετά τη φάση της **απόκτησης** νέων γνώσεων για την επίλυση προβλημάτων, ακολουθεί η **χρησιμοποίηση** των γνώσεων που αποκτήθηκαν (ανάθεση εργασίας).
- Οι μόλις αποκτηθείσες έννοιες, μέθοδοι, ενέργειες κλπ. θα πρέπει να **διευκρινισθούν** από όλες τις σκοπιές και να **εκτελεσθούν** με όλες τις δυνατές παραλλαγές τους.

Τρίτη φάση: Εκτέλεση (2)

- Στην 3η φάση ανήκει και η **εδραίωση** (εξάσκηση + επανάληψη).
  - Εδραίωση αποκτηθείσας **γνώσης + ενεργειών**.
  - Ο εκπαιδευόμενος πρέπει να φτάσει στο σημείο να εκτελεί την εργασία **χωρίς ιδιαίτερη προσοχή** και υψηλό βαθμό συνείδησης αυτόματα.
  - Η εδραίωση επιτυγχάνεται βάσει των νόμων της κλασσικής ψυχολογίας της μάθησης: επανάληψη, ενίσχυση, άριστης κατανομή.

Τέταρτη φάση: Εφαρμογή (1)

- Αφού αποκτήθηκαν οι θεωρητικές γνώσεις (που προήλθαν όμως από την πράξη) θα πρέπει στο τέλος του κύκλου της μάθησης να συνεχιστούν πάλι με πράξεις (ενέργειες).
- Η **πορεία** της "εφαρμογής" θεωρείται **επιτυχημένη**, όταν μια θεωρητική γνώση ή μια πρακτική, η οποία αποκτήθηκε μπορεί να **συσχετισθεί** και να **χρησιμοποιηθεί** σε μια νέα κατάσταση.

Τέταρτη φάση: Εφαρμογή (2)

- Θεωρία + Πρακτική:
- Στοχεύουν να **κατευθύνουν** συγκεκριμένες **ενέργειες** όχι με την έννοια της συνταγής, αλλά με την έννοια της διευκρίνησης και του ορθού χειρισμού της κατάστασης.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αφροδίτη Παπαδάκη-Κλαυδιανού. «Γεωργική Εκπαίδευση. Η Μάθηση στην Εκπαιδευτική Διαδικασία». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS216/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

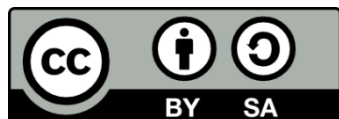
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Χρυσάνθη Χαρατσάρη
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

